

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

**OTA-ONALAR UCHUN MURABBIYLIK: IJOBIY TARBIYANING BESH
TAMOYILI**

Xaydarov Oxunjon Murodjonovich

Qo'qon davlat universiteti Pedagogika kafedrasi o'qituvchisi

Anastatsiya *Ushbu maqolada ota-onalarning farzand tarbiyasida murabbiylik (coaching) yondashuvi va ijobiy tarbiyaning besh asosiy tamoyili yoritilgan. Ota-onalik jarayoni shaxsiy o'zgarish va ichki o'sish bilan chambarchas bog'liq ekani ta'kidlanadi. Maqolada farzandga ishonch bildirish, uning xatolarini hayotiy tajriba sifatida qabul qilish, his-tuyg'ularni erkin ifoda etish, o'z xohish-istaklarini anglashga yo'naltirish hamda bolaning o'ziga xosligini hurmat qilish g'oyalari ilgari suriladi. Bunday yondashuv ota-onaga farzandi bilan iliq, ishonchli va rivojlantiruvchi munosabat o'rnatishga yordam beradi.*

Annotation *This article discusses the coaching approach in parenting and highlights the five main principles of positive upbringing. Parenting is presented as a process closely connected with personal change and inner growth. The paper emphasizes trust in the child, viewing mistakes as valuable experiences, allowing emotional expression, encouraging self-awareness of desires, and respecting the individuality of each child. Such an approach enables parents to build a warm, trusting, and development-oriented relationship with their children.*

Ota-onalar tarbiyasi har doim shaxsiy o'zgarishlar bilan bog'liq Murabbiylik yondashuvi bilan ota-onalar har doim o'zgarish bilan bog'liq. O'zgarishlar davrida ota-onaning farzandi uchun bo'lishi qanchalik muhim? Birinchidan, chidamli, barqaror va oldindan aytib bo'ladigan. Ikkinchidan, moslashuvchan, qabul qiluvchi va sabrli - "sehrGAR" kabi. Bolalar mo'jizalarga ishonishadi. Ota-onalar uchun juda foydali ko'nikma bu o'z farzandiga va ularning qobiliyatlariga ishonishdir, hatto ular o'zlarining xohlagan xatti-harakatlarini ko'rishdan oldin ham.

Farzandingiz allaqachon o'ziga ishongan, mustaqil va baxtli ekanligini tasavvur qiling. O'zingizni qanday his qilyapsiz? Keyin ular bilan qanday muloqot qilasiz? Transformatsion ota-onalarning muhim mahorati bu sizning qalbingizda farzandingizning ijobiy qiyofasini saqlab qolishdir. Ayniqsa, u tezda ko'rinmasa. Shu o'rinda Tomas Edisonning onasining o'g'li yomon o'qishi uchun maktabdan haydalgan vaziyatga munosabati haqidagi mashhur hikoya esga tushadi. U yuragida bu qarorga rozi bo'lmadi. "Siz juda iqtidorlisiz, kelajagingiz porloq, shuning uchun siz uyda o'qitasiz", dedi u va o'z ta'limini boshladi. Oradan ko'p yillar o'tib butun dunyo iste'dodli olimni tan oldi. U hech qachon ota-ona tarbiyasiga bunday yondashuvni o'rganmagan bo'lsa kerak. Biroq, endi bu mumkin.

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

Ko'proq ota-onalar farzandlarini rivojlanish yo'li bilan tarbiyalashni tanlamoqda. Bunda ularga murabbiylik ko'nikmalari yordam beradi:

- Farzandingiz bilan ijobiy muloqotga kirishing
- Ishonchni saqlang
- Kattalar ramkasida qoling
- Farzandingizni qabul qiluvchi nuqtai nazardan tinglang
- Sevgi makonini yarating
- Farzandingizning imkoniyatlarini ochib beradigan savollarni bering
- Farzandingizni qo'llab-quvvatlang
- Farzandingizning kuchli tomonlariga minnatdorchilik bildiring va maqtang

Bundan tashqari, ijobiy tarbiyaning ushbu 5 tamoyili farzandingiz bilan bo'lgan munosabatlaringizda o'zgarishlarni amalga oshirishga yordam beradi:

Bola har xil, boshqalardan ajralib turishi mumkin. Bu shuni anglatadiki, biz farzandimizni aka-ukalar, sinfdoshlar, o'zimiz yoki boshqa oila a'zolarimiz bilan solishtirmaymiz. Biz bolamizga o'zi bo'lish va o'ziga xosligini ifodalash huquqini beramiz. Va bu farqlarni tushunish uchun ota-onalar bolaga yo'naltirilgan savollar bilan ularga aniqlik kiritishlari mumkin: "Yaxshi o'qish" siz uchun nimani anglatadi?", "Bu siz xohlagan narsa ekanligini qaerdan bilasiz?" va shunga o'xshashlar. Bu tamoyil bolalarning har xil bo'lishga bo'lgan ehtiyoji va huquqini ifodalaydi. Agar biz bolalarning har xil ekanligini tushunmasak va tan olmasak, ular hech qachon o'zlariga kerak bo'lgan narsaga erisha olmaydilar: sezgirlik va kattalar bilan hamkorlik qilish qobiliyati. Bola o'z tajribasini yaratishi mumkin. Bolalik - bu kattalar xato deb ataydigan tajriba davri. Bolalikda xato qilish odatiy holdir. Bundan tashqari, agar bolalar bolalik davridagi xatolari uchun tanbeh bo'lmasa, balki ularni foydali tajriba sifatida ko'rishga yordam berishsa, kattalar sifatida ular o'zlarining xatolarini osongina tuzatishlari va boshqalarni kechirishlari mumkin. Agar bu davr muvaffaqiyatli yengib chiqilsa, u holda kattalar sifatida ular tashabbus ko'rsatishlari, dadillik bilan oldinga siljishlari, izlanishlari va yangi vazifalarni bajarishlari mumkin bo'ladi. Bola bilishi kerakki, hayotdagi har bir xato va muvaffaqiyatsizlik bilan ota-onasining hamdardlik ko'rinishidagi yordamiga va ona yoki otaning bolaning xatosi uchun javobgarlikni olishga tayyorligiga ishonishi mumkin. Hatto birinchi qarashda barcha xatolar bolaning o'zi tomonidan qilingandek tuyulsa ham. Ammo bola mas'uliyatda yolg'iz emasligini his qilish Kimdir o'z xatolari uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olishga tayyor bo'lsa, odamni yangi narsalarni sinab ko'rish qo'rquvidan xalos qiladi, ayniqsa oldingi muvaffaqiyatsiz tajribadan keyin. Shunday qilib, bola mas'uliyatni o'z zimmasiga olishni, tavakkal qilishni va mag'lubiyatga chidashni o'rganadi. Agar bolalar xatolari uchun tanbeh bo'lsa, ular tashabbusiz va o'zini past baholab o'sadi. Bunday odamlar ataylab o'zlari uchun past standartlarni o'rnatadilar yoki aksincha, perfektsionist bo'lib, boshqalardan ham xuddi shunday talab qiladilar. Bola salbiy his-tuyg'ularni ifodalashi mumkin. Bu tamoyil bolalarning ichki tajribalarini tanib,

**FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONALAR ROLI:
ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA
PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

jasorat bilan rivojlanishiga imkon beradi. Bu omil - salbiy his-tuyg'ularni boshdan kechirish - bolalar uchun ota-onalarning himoyasi, yo'l-yo'riqlari va tan olinishi istagini saqlab qolish uchun muhimdir. Salbiy his-tuyg'ularning ifodasini bostirish - "Yig'lama", "Agar siz baqirishni to'xtatmasangiz, men sizga hech narsa sotib olmayman" - bolaning his-tuyg'ulari bilan aloqani yo'qotishiga va kelajakda o'z his-tuyg'ularini yoki boshqalarning his-tuyg'ularini tushuna olmasligiga olib keladi. Ota-onalarning vazifasi - bunday his-tuyg'ularni ifodalash uchun xavfsiz joy yaratish, shu bilan birga bolaning xatti-harakatlariga qaramay, ular hali ham ularni juda yaxshi ko'rishlarini ko'rsatishdir. Bola ko'proq narsani xohlashi mumkin.

Bu tamoyil bolaning jonli shaxs bo'lib rivojlanishi va o'z xohish-istaklarini tushunishi uchun eshikni ochadi. O'z xohish-istaklarini biladigan bolalarga o'z xohishlariga erishish uchun ko'proq imkoniyatlar berib, ularni rag'batlantirish osonroq. Bolali gida bunday imkoniyatga ega bo'lgan bolalar - "xohlash zarar qilmaydi" tamoyiliga amal qilish - kattalardek, o'z xohishlariga darhol erisha olmasalar ham, sabr-toqat bilan o'z xohish-istaklarining amalga oshishini kutishni o'rganadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xayrullayev M. O'tmish mutafakkirlari ta'lim-tarbiya haqida / Xalq pedagogikasi – inson kamolotining asosi. 1 -kitob. T.: O'zPFITI, 1992. -110 b.
2. Xalilova N.I. O'smirlik davrida o'zini-o'zi nazorat qilish shaklanishining psixologik xususiyatlari: psixologiya fanl.nomzodi. diss. Toshkent. 2010.
3. Xodjayev B.X. Umumta'lim maktabi o'quvchilarida tarixiy tafakkurni modernizasiyalashgan didaktik ta'minot vositasida rivojlantirish. Pedagogika fanlari doktori. ... diss. – T., 2016. – 314 b.
- Xodjayev B.X. Umumta'lim maktabi o'quvchilarining mustaqil fikrlashini rivojlantirishning didaktik asoslari (5-7 sinf tarix darslari misolida): Pedagogika fanlari nomzodi. ... diss. – T., 2009. – B.36